

SÓLYOM LÁSZLÓ, A TEHETSÉGBARÁT

SÓLYOM-ÖSZTÖNDÍJASOK MEGEMLEKÉZÉSEI

Matehetsz, 2024

Felelős kiadó
Bajor Péter, a Matehetsz ügyvezető elnöke
Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége
1118 Budapest, Budaörsi út 119/B
www.tehetseg.hu

Felelős szerkesztő: Szabó Zsuzsa
Borítóterv: Czakó Zsolt
Tördelés: Detrich Miklós

Nyomás: OOK-Press Nyomda, Veszprém
Felelős vezető: Szathmáry Attila
Printed in Hungary
© Matehetsz, 2024
ISBN 978-615-81897-2-9

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás,
a nyilvános előadás, rádió- és televízióadás,
valamint a fordítás jogát,
az egyes fejezeteket illetően is.

ZÁRSZÓ

„[...] és rázendítettek a D-dúr szerenádra, Beethoven ifjúkori művére. Túlcsoorduló öröm, életerő áradt a muzsikából; a lényegi rendbe vetett bizakodás hangján szóltak a hangszerek, a bizakodás hangján, amely elől minden csüggedés és kishitűség meghátrál. Míg hallgattam, ebben a zenében öltött formát számomra a bizonyosság, hogy – emberi időmértékkel mérve – az élet, a zene, a tudomány örökké fennmarad, jóllehet mi magunk csak rövid ideig vagyunk vendégek [...]”

Werner Heisenberg

Csermely Péter e könyv Előszavát azzal a gondolattal zárja, hogy: „Sólyom László immár – szabad.”

Sólyom László többször emlegette, hogy Szabad György írta a legszébb megemlékezést Antall József halálára, idézem: „*Alkotmányos ember volt.*” Sólyom Tanár Úrnak nagyon tetszett e jelzős szerkezet tömörsége, egyszerűsége és egyúttal találó volta: mindösszesen három szó!

Önkéntelenül felvetődik a kérdés, mely kifejezéssel jellemezhetnénk leginkább Öt?!

Sólyom Tanár Úr szerénységére és életszeretetére tekintettel – részben továbbgondolva Csermely Péter jellemzését, részben mélyen egyetértve Heisenberg állításával, miszerint „*emberi időmértékkel mérve – az élet, a zene, a tudomány örökké fennmarad*” – úgy jellemezném őt, hogy „szabad ember”. (Feltételezésem szerint már csak azért sem tiltakozna e jellemzés ellen, mert a „szabad ember” kifejezés éppen egy szóval rövidebb, mint az általa annyira kedvelt „*alkotmányos ember volt*” jellemzés: mindösszesen két szó!)

Ha a fenti hipotézist elfogadjuk, akkor már csak arra a kérdésre kell választ keresnünk: honnét e szabadság?!

Tonio Kröger, miután őt Lizavetta „*tévútra jutott polgárnak*” nevezi, rádöbben önnön élete sorsszerűségére: „*Két világ között állok, egyikben sem vagyok otthon, épp ezért kissé nehéz a sorsom. Maguk, művészek, polgárnak neveznek, a polgárok pedig kísértésbe esnek, hogy lefüllejenek.*”^[1] Sólyom Tanár Úrnak megadatot, hogy mindkét világban otthon érezte magát.

1 Thomas Mann: Tonio Kröger. (Ford. Lányi Viktor) In: Uő, *Válogatott elbeszélések*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1973, 178. o.

Egyszerre volt polgár és művész. Talán ez szabadságának forrása – amely persze egyúttal rámutat a vele szemben gyakorta tapasztalt meg nem értés okaira is, hiszen oly keveseknek adatik meg, hogy mindkét világban otthon legyenek...

Az egyes emberek – legyenek akár „művészek”, akár „polgárok”! – általában úgy hozzák meg döntéseiket, mintha az idő „visszafelé haladna”. Úgy terveznek, mintha az egyéni életük úgy folyna tovább, mint eddig, pedig ez nem lehetséges! Az egyedi élet ideje – szemben az absztrakt étellel, művészettel és tudománnyal – folyton-folyvást változik, egyre kevesebb, és véges. Ezért egyéni sorsunk, életünk és döntéseink egyik legnagyobb hibája, ha hagyjuk, hogy a tegnapi túl sokat raboljon el a mából...!

Ezért ez a könyv nemcsak tisztelgés és köszönetnyilvánítás, hanem Sólyom Tanár Úr egyéni és jó döntéseinek kézzelfogható bizonyítéka: a „Sólyom-ösztöndíj” a ma ajándéka volt a holnapnak!

Sólyom Tanár Úr egyik életútinterjújában a következőképpen fogalmazott: *„De azt mondom, ismét Thomas Manntól tanulva, hogy hagyni kell a sorsot. Pontosabban: segíteni kell neki. [...] Ha az ember egy magas, elvont célra összpontosít, s ezért állandó készenlétben van, akkor végső soron semmi sem véletlen. [...] Ilyen célnak elég – hogy magasabbat ne mondjak –, ha valaki kamaszkora óta valami maradandót akar alkotni, s ha akkor nem tudja pontosan, mit, addig is keményen dolgozik a lehetséges készségek fejlesztésén, és mindig figyel. Azaz hűség marad a célhoz.”*^[2]

Ki-ki egyéni élete, de végső soron az egyéni sorsokból egészzé összeálló közös jövőnk is attól függ, hogy hűségesek tudunk-e maradni céljainkhoz! Ezért Sólyom Tanár Úr nemcsak megtalálta, felismerte szabadsága forrását, de mindent meg is tett annak megóvása érdekében: *„Szükség van arra, hogy szabadságom határai a kis, mindennapi ügyekben is egyértelműek legyenek, és hogy megvédhessem őket.”* Mert ha ez nem így volna, az *„tűrhetetlen és éllhetetlen állapot lenne – a szó mindkét értelmében”*.^[3]

2 „Hagyni kell történni a sorsot” – Sólyom Lászlóval beszélget Bódy Zsombor és Cieger András; *Századvég*, 1/2004.

3 Sólyom László: Mit szabad és mit nem?, *Valóság*, 8/1985.

A „szabad ember” záloga tehát a „hűség”, a „hűség” jutalma pedig „a mennybeli kincs”.^[4]

Ez alapján pedig „formát ölt számomra a bizonyosság”, hogy Sólyom Tanár Úr nemcsak „szabad”, de egyúttal „gazdag ember” is, mert szíve – ahol a „kincse”! – az ösztöndíjasokban – ti. az emberi időmértékkel mérhetetlen életben, művészetben és tudományban – él tovább.

És mielőtt egyes emberek – legyenek akár csak „művészek”, akár csak „polgárok”! – félreértenék, túlértékelnék, vagy csak kifogásként hivatkoznák a „moly és rozsdá rágta” földi kincsek jelentőségét Sólyom Tanár Úr fentebb leírt „szabadságában” és „gazdagságában”, közzé teszem, hogy Sólyom Tanár Úr halálát megelőző egy héttel, egyik gyermekem egy kis levélkét adott oda nekem, s megkért, adjam át Tanár Úrnak. Nagyon meglepődtem, de átadtam. Sólyom Tanár Úr sokáig és lassan olvasta az apró betűket, majd nagyon megköszönte, és eltette a levélkét. A halálát követően Tanár Úr gyermekei visszaadták nekem ezt a levélkét, ami így szól: „Tisztelt, kedves Elnök Úr! Meg szerettem volna köszönni, kedves szavait egy évvel ezelőtti nyárról, amiket akkor mondott, amikor a legnagyobb szükségem volt rá. Mindig emlékezni fogok arra, hogy gondolt rám, és szeretném, ha tudná, én is gondolok Elnök Úrra, és rengeteg erőt, kitartást kívánok!”.

Ilyen sorokat kiváltani egy valóban fiatal emberből nagyon nagy dolog!

Ezt a kincset nem rágja a moly, nem eszi a rozsdá, és nem ássák ki a tolvajok!

Mi, ösztöndíjasok és mások, ezt csak megköszönni tudjuk nem feledő hálával, annak bizonyosságával, hogy rajtunk kívül mindezt Isten is számon tartja, s a méltó választ Ő adja meg.

Végül felidézem Paul Celan versét, melyet oly sokszor mondogatunk Sólyom Tanár Úrral egymás között egy-egy temetésről távozva.

4 „Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol a moly és a rozsdá megemészti, és ahol a tolvajok kiássák és ellopják, hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben, ahol sem a moly, sem a rozsdá nem emészti meg, és ahol a tolvajok sem ássák ki, és nem lopják el. Mert ahol a kincsed van, ott lesz a szíved is.” Máté, 6:19–21.

A vers címe: *Engführung*. Ez a zenében a fuga egyik módja, amikor a szólamok egymásra torlódnak. Ennek a végén, de nem a legvégén olvashatók ezek a sorok:

„Also stehen noch Tempel.
Ein Stern hat wohl noch Licht.
Nichts, nichts ist verloren.
Ho-sianna.”

„Tehát állnak templomok még.
Egy csillag még világol.
Nincs, nincs veszve semmi.
Ho-zsanna.”

*Landi Balázs egyetemi docens
PPKE JÁK, Polgári Jogi Tanszék*